

Kommunstyrelsen
Anna-Maarit Tirkkonen
Epost: anna-maarit.tirkkonen@vasteras.se

Socialdepartementet

Västerås stads yttrande om Översyn av insatser enligt LSS, SOU 2018:88

Sammanfattning

Västerås stad ser både för- och nackdelar med utredningens förslag. Nackdelarna överväger dock och Västerås stad ställer sig negativ till utredningens förslag. Västerås bedömer att kostnaderna för kommunerna är lågt räknade och kommer troligtvis att bli ännu högre än vad utredningen angett. Västerås stad ser att det i utredningen saknas kopplingar till aktuell forskning och kvalificerade utvärderingar inom verksamhetsområdet.

Utredningen föreslår tre nya kommunala insatser; personligt stöd till barn, förbyggande pedagogiskt stöd samt personlig service och boendestöd. Då vissa regeländringar tillträtt sedan utredningen färdigställdes samt att flera utredningar pågår inom området har det medfört svårigheter att yttra sig över vissa av förslagen. Svårigheten att yttra sig gäller främst de nya föreslagna insatserna förebyggande pedagogiskt stöd och personligt stöd till barn vars förslag i utredningen överlappar förslag som behandlas i ny tillsatta statliga utredningar.

De stora förändringar som föreslås i utredningen där insatsen personlig assistans samt assistansersättning för barn- och ungdomar upp till 16 år ska minska, ska främst ersättas av en ny kommunal insats; personligt stöd till barn. Förslaget innebär flera nackdelar för den enskilde och över tid ökade kostnader för kommunen.

Den föreslagna insatsen förebyggande pedagogiskt stöd åsyftar att tillgodose det s.k. femte grundläggande behovet, det som förutsätter ingående kunskaper om den som får stödet, kommer fortsatt vara svårt att bedöma och initialt medföra olika tolkningar.

Den föreslagna kommunala insatsen; personlig service och boendestöd, innebär fördelar för den enskilde samt ett utökat socialt ansvar för kommunen.

Västerås stad har synpunkter på följande avsnitt i utredningen:

Bostaden

Stöd i ordinärt boende

- Västerås stad ställer sig positiv till den nya insatser Personlig service och boendestöd då den fyller ett viktigt tomrum för den som bor i ordinärt boende. Behovet av stöd är ofta av en annan karaktär än vad som kan tillgodoses via exempelvis hemtjänst eller boendestöd enligt socialtjänstlagen.
- Insatsen personlig service och boendestöd beskrivs som omfattande och mångfacetterat. Detta innebär svårigheter i tolkningen av hur tillämpningen och behovet av stödet ska utformas, samt vilken kompetens som krävs för utförandet av stödet.
- Förslaget att insatsen föreslås även gälla inom bostad med särskild service ställer Västerås stad sig tveksam till. Insatsen bostad med särskild service inkluderar enligt nuvarande lagstiftning ett sammanhållet stöd till den enskilde utifrån individuella behov. Där är bland annat kontinuitetsprincipen viktig med utgångspunkt i att det handlar om en målgrupp som ofta har svårigheter att tillgodogöra sig många olika kontakter. Utredningens förslag frångår därmed den tidigare principen om att särskilt boende tillgodoser samtliga behov i boendesituationen. Insatsen blir svår att bedöma och kommer att innebära olika tolkningar hos kommunerna. Förslaget om att insatsen även ska gälla bostad med särskild service kommer att innebära ökade kostnader för kommunerna.
- Utredningen förslår att insatsen ledsagarservice ska upphöra och ingå i insatsen personlig service och boendestöd. Västerås stad ser att det finns behov av att ha kvar insatsen ledsagarservice i nuvarande form som en avgränsad insats.

Bostad med särskild service

- Angående annan särskilt anpassad bostad råder oklarheter över hur insatsen förhåller sig till en lägenhet i det ordinarie bostadsbeståndet där den enskilde kan ansöka om bostadsanpassning. Det har tidigare framförts i remissvar på LSS-kommitténs betänkande från SKR att insatsen inte bör ingå i LSS. Det har även framförts av Socialstyrelsen i tidigare remissyttranden. Västerås stad anser inte att formen *annan särskilt anpassad bostad* ska vara en bostadsform inom bostad med särskild service.

Barn och familjer

Avlösarservice

- Utredningen föreslår att insatsen avlösarservice i hemmet istället ska benämnas avlösarservice för att det klart ska framgå att den inte är begränsad till att ges i hemmet. Det är en förändring som underlättar i bedömningen av insatsen och utförandet av densamma.

Korttidsvistelse

- Insatsen korttidsvistelse utgör en viktigt och ofta livsnödvändig insats för personer med funktionsnedsättning och deras familjer. Dock är det problematiskt med ansvarsfördelningen avseende hälso- och sjukvårdsinsatser. Idag utförs olika insatser för gäster inom korttidsvistelsen som är regelrätta hälso- och sjukvårdsinsatser, vilket kräver delegering av

legitimerad personal. Det kan avse hälso- och sjukvårdsinsatser såsom medicinering eller andra mer kvalificerade åtgärder som sondmatning eller andningsövervakning som utförs som egenvård, vilket är felaktigt och rättsosäkert för de inblandade, både medarbetare och enskilda. Delegering av hälso- och sjukvårdsuppgifter inom korttidsvistelse LSS är mycket sällsynt förekommande med hänvisning till att verksamheten inte har hälso- och sjukvårdsansvar enligt lagstiftningen.

Förlängd utbildning i fritidshem

- Givet utredningens förslag att korttidstillsyn för skolungdom, oavsett benämningen, fortsätter vara en LSS-insats, är vi positiva till att insatsen byter namn, som bättre beskriver vad insatsen handlar om och samtidigt tydliggör skillnaden mellan insatsen och exempelvis korttidsvistelse.
- Vi ser svårigheter ur ett barnrättsperspektiv att samordna åldersgränsen för när man ska ha rätt till fritidshem med åldersgränsen för korttidstillsyn enligt LSS. Enligt Skollagen Kap 14 §7 ska fritidshem erbjudas till och med vårterminen det år då eleven fyller 13 år. Från och med höstterminen det år då eleven fyller 10 år får öppen fritidsverksamhet erbjudas i stället för fritidshem, om eleven inte på grund av fysiska, psykiska eller andra skäl är i behov av sådant särskilt stöd i sin utveckling som endast kan erbjudas i fritidshem. Det innebär alltså att dagens möjlighet till "fritidsklubb" via LSS som erbjuds elever i främst grundsärskolan och träningsskolan från åldern 13- 23 år kommer upphöra. Vad kommer erbjudas istället? Många barn och unga med olika funktionsnedsättningar har behov av struktur, rutiner och kontinuitet, även under lov. Om detta förslag går igenom försvinner den möjligheten.
- Utredningens ståndpunkt är att korttidstillsyn före och efter skoldagen samt under lov är en insats kopplad till skolan och därför borde omfattas av skollagen och stå under tillsyn av Skolinspektionen. Utredningen lämnar en rekommendation att frågan beaktas vid en framtida översyn av skollagen. Barn- och utbildningsförvaltningen är tveksam till en sådan ändring av skollagen då det kan bidra till en oklar ansvarsfördelning och medföra icke önskvärda konsekvenser för verksamheten och eleverna.

Personligt stöd för barn

- Utredningen föreslår en ny kommunal insats; personligt stöd för barn; som ska gälla för barn och ungdomar under 16 år som på grund av stor och varaktig funktionsnedsättning behöver hjälp i vardagen. Som en följd av detta förslag avslutas Försäkringskassans tidigare uppdrag att betala assistansersättning enligt SFB för barn och ungdom upp till 16 år. Västerås stad ställer sig negativ till detta förslag som över tid kommer att leda till att kommunerna kommer att få högre kostnader.

Personligt stöd i det dagliga livet

Insatsen förebyggande pedagogiskt stöd

- Västerås stad är positiva till att utredningens förslag uppmärksammar den ökande andelen personer med funktionsnedsättningar som kräver särskilt

ingående kunskaper. Vi är dock tveksamma till att kommunerna ska ansvara för dessa insatser. Insatsen kommer att vara helt assistanslik och leda till ökade volymer när det exkluderas från övrig assistans.

- Utredningen föreslår att det femte grundläggande behovet i personlig assistans ska tas bort och ersättas med personligt stöd för personer med psykisk funktionsnedsättning. Insatsens innehåll är svårt att tyda och kommer att leda till olika tolkningar hos kommunerna, och därmed innebära ojämlika möjligheter för de personer insatsförslaget berör. Bland annat utifrån hur denna insats ska förhållas gentemot bedömningskriterierna i assistansersättningen. Insatsen medför kostnadsökningar för kommunen.

Gemenskap

Kontaktperson

- Kontaktperson är en etablerad och bra form för att förebygga eller bryta isolering för den som är i avsaknad av ett eget nätverk. Kontaktperson kan ge stöd för deltagande i olika aktiviteter tillsammans med den enskilde. I förslaget ska insatsen innehålla former för gruppaktivitet. I samhället finns ett etablerat föreningsliv och andra utbud av fritids- och kulturaktiviteter. För att leva som andra bör samhället underlätta för deltagande i etablerade former istället för att skapa andra former för gemenskap utanför det som generella utbudet i samhället. Att skapa en insats som ska tillhandahållas via ansökan upplevs inte som ett främjande av ett samhälle för alla och ett aktivt deltagande i samhällslivet. Västerås stad anser inte att insatsen bör finnas i form av gruppaktivitet.

Sysselsättning

Daglig verksamhet

- Västerås stad ställer sig positiv till förslaget om en kartläggning av förhållandet mellan daglig verksamhet och arbetsmarknad- och utbildningsområden. De övergripande målen i lagstiftningen med insatsen daglig verksamhet enligt 9 § 10 p LSS, ska med utgångspunkt i den enskildes förmåga och situation, sträva till att utveckla den enskildes förmåga och förutsättningar till arbete utan för insats enligt LSS.
- Det är en angelägen fråga att underlätta för en övergång till anställning eller studier från en beviljad LSS insats inom daglig verksamhet. Det finns evidens för att det föreligger inlåsnings effekter utifrån beviljade insatser enligt LSS. Utifrån detta bör tillämpningen av insatsen ändras så att en omfattande prövning görs, helst i samverkan med andra berörda myndigheter såsom Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan, innan en person bedöms stå bortom möjligheter att kunna stå till arbetsmarknadens förfogande.
- En utvärdering av statsbidraget för habiliteringsersättning välkomnas.

Personlig assistans

- Utredningen föreslår att staten blir ensam huvudman för insatsen personlig assistans. Vi ställer oss tveksamma till om utredningens förslag verkligen kommer att innebära en förändring och ett minskat ansvar för kommunerna. Flera av de ansvarsområden som kommunen har idag kring personlig assistans kommer att kvarstå. Exempelvis föreslås kommunerna fortsatt bekosta upp till 20 timmar/vecka till Försäkringskassan, samt att kommunerna fortsatt ansvarar för att anordna assistans vid frånvaro av ordinarie personal. Utredningen föreslår vidare att beredskap inte längre ska vara en del av den personliga assistansen och att sådant stöd kan ske på annat sätt, till exempel genom hemtjänst. Västerås stad ställer sig tvekan till förslaget då detta kräver ständig beredskap av kommunen vad gäller personal med adekvat utbildning och bred kompetens. Personalen behöver kunna behärska kvalificerade insatser såsom andningsövervakning och andra insatser som ställer krav på att behärska tekniska hjälpmedel, medicinsk utrustning etcetera. Förslaget medför svårigheter avseende kompetens och att tillförsäkra god kvalitet i insatsen.
- Remissen föreslår att detta ska bli mer en hemtjänstliknande reform och hamna under socialtjänstlagen där det enligt lagtext står att individen har rätt till skäliga levnadsvillkor medan det i LSS står att individen har rätt till goda levnadsvillkor. Detta skapar oklarheter och svårigheter vid bedömning av insatsen.
- Risker är stor att assistansanvändare upplever en försämrad kvalitet och minskad trygghet med insatsen personlig assistent med konsekvensen att efterfrågan om bostad med särskild service ökar, vilket minskar möjligheten att leva ett självständigt liv.

Krav att i vissa situationer använda hjälpmedel och bostadsanpassning

- Förslaget om att dubbel assistans inte ska beviljas om behovet kan tillgodoses via hjälpmedel eller bostadsanpassning efterföljs redan i dagsläget. Detta görs inte enbart som ett led i att minska kostnaderna utan är även en möjlighet för assistansanvändaren att leva ett mer självständigt liv.

Assistans i hushållsgemenskap

- Utredningens förslag att betala en lägre ersättning till assistansmottagare som väljer att få sin assistans av en assistent som lever i hushållsgemenskap med den assistansberättigade uppfattar Västerås stad som ett ytterst ojämnt förhållande i ett anställningsförfarande vilket vi kritiserar skarpt.

Privata aktörer och ekonomisk ersättning för personlig assistans

Ansvarsfördelning

- Västerås stad instämmer med utredaren att schablonbeloppet för personlig assistans ska kompensera för sjuklönekostnader. Vi bedömer att detta kan komma att få en positiv effekt på arbetsmiljöarbetet hos de privata assistansanordnarna. Västerås stad instämmer med utredaren att

kommunens ansvar ska vara begränsat till att tillfälligt tillgodose den assistansberättigades behov i det fall en ordinarie anordnare inte tillhandahåller en vikarie.

Konsekvenser av förslagen

- Utredningen uppskattar att kommunernas kostnader beräknas öka med mellan 300 miljoner och 400 miljoner kronor. Förklaringen är ökade kostnader för de nya kommunala LSS-insatserna. Västerås stad ställer sig tveksam till detta då vi anser att kostnaderna för kommunerna är lågt räknade och kommer troligtvis att bli ännu högre än vad utredningen angett. Det är svårt att tydligt avgöra vad de nya LSS insatserna kommer innebära avseende kvalitén för de som tar emot stödet.

Barnrättsligt perspektiv

- I remissen beskrivs att barn- och ungdomsperspektivet är av största vikt och måste vara synligt både i lagstiftningen och vid tillämpningen av den. Västerås stad bedömer att ambitionsnivån i utredningen är dock lägre än vad dagens lagstiftning anger i lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter.